

Yabancı Dil Öğreniminde Kaygı: Bir Literatür Özeti

Selami Aydın*

Buğra Zengin*

saydin@balikesir.edu.tr

bzengin@rocketmail.com

Özet

Yapılan araştırmaların sonuçları, kaygının yabancı dil öğrenimi üzerinde önemli etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Bu çalışma, yabancı dil öğreniminde kaygı konusunda yapılmış çalışmaların bir sentezini sunmayı amaçlamaktadır. Bu amaca dayanarak, yapılmış olan çalışmalar; *kaygı türlerinin belirlenmesi, kaygının nedenleri, kaygının yabancı dil öğrenimi üzerindeki etkileri, kaygı ile başetme yolları ve Türkiye’de yapılan çalışmalar* başlıkları altında gruplandırılarak kronolojik bir sıra ile özetlenmiştir. Çalışmanın; öğretmenler, öğrenciler, öğretmen yetiştiriciler gibi hedef grupların kaygı konusunda farkındalık düzeylerini artırmalarına ve araştırma etkinliklerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yabancı dil olarak İngilizce, öğrenme, bireysel farklılıklar, kaygı

Abstract

Research results indicate that anxiety has significant effects on foreign language learning. This paper aims to present a synthesis of research activities related to anxiety in foreign language learning. Depending on the purpose, the studies were summarized chronologically in the subtitles of *identification of anxiety, causes of anxiety, the effects of anxiety on foreign language learning, the ways to allay anxiety and the studies in Turkey*. It was considered that the paper will contribute to reserach activities and the increase of awareness of target groups such as teachers, learners and teacher trainers.

Key Words: English as a foreign language, learning, individual differences, anxiety

1. GİRİŞ

* Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, İngilizce Öğr. ABD. Öğretim Üyesi.

* Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, İngilizce Öğr. ABD. Arş.Gör.

Günümüzde artık küresel bir dil halini almış olan İngilizce, gerek dünyada gerekse ülkemizde yabancı bir dil olarak yaygın bir biçimde öğretilmekte ve öğrenilmektedir. İngilizce'nin yabancı bir dil olarak öğrenilmesini kapsayan sürecin sonunda, belirlenmiş olan amaçlara ve farklı düzeylere göre değişmekle birlikte, öğrenenlerin hedef dilde iletişim ve etkileşim becerilerini edinmesi, temel beceriler olarak sıralanan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinde hedeflenen bir düzeye ulaşması ve hedef dilin yapı, telaffuz ve sözcük bilgilerini öğrenmiş olmaları beklenmektedir. Ancak hatırlanması gereken nokta, yabancı dil öğreniminin, karmaşık ve problemlili bir alan olmasıdır. Yabancı dil öğrenmeyi, karmaşık ve problemlili bir duruma getiren kaynaklardan birisi, öğrenenlerin sahip olduğu bireysel farklılıkların dil öğrenim sürecinde farklı etkiler bırakmalarıdır. Bir başka ifade ile yabancı dil öğreniminde başarı, öğrencilerin sahip oldukları bireysel özelliklerle yakından ve doğrudan ilgilidir. Temel başlıklar halinde ele alındığında, bahsedilen bu bireysel farklılıklar, öğrencilerin dil öğrenimi konusunda sahip oldukları *inançları*, öğrenmeye karşı olan *tutumları* ve *beklentileri*, kişiden kişiye değişen *güdülenme* düzeyleri ve *duyuşsal durumları* olarak sıralanabilir. Gerek dil öğrenim sürecinde karşılaşılan sorunların çözümlenmesi gerekse dil edinimi ve öğrenmede başarının artırılması, öğretmenler, öğrenciler, müfredat geliştiriciler, akademisyenler gibi hedef grupların, dil öğrenme süreci üzerinde etkili olan bireysel farklılıklara yönelik farkındalık düzeylerinin artırmaları ile sağlanabilir. Bu çalışmanın odağı olan ve duyuşsal durumlar içinde önemli bir yer tutan yabancı dil kaygısı da, diğer bireysel farklılıklara benzer olarak, dil öğrenmede başarıyı etkileyen önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır (Gardner, 1985).

Yabancı dil öğrenmenin temel nedenleri, bireylere göre değişen özel amaçlar, farklı kültürlere duyulan ilgi, hedef toplum içerisinde sürekli veya geçici olarak yaşamının doğurduğu bir gereklilik, mesleki yaşam içerisinde ilerleme isteği ve okul müfredatlarına bağlı olarak öğrenme zorunluluğu olarak sıralanmaktadır (Harmer, 1991). Ülkemizdeki durum esas alındığında, bu nedenlerin içerisinde diğerlerine oranla en belirgin yabancı dil öğrenme nedeni, okullarımızda ilköğrenim dördüncü sınıftan, yükseköğrenimin sonuna kadar geçen uzun bir süre boyunca yabancı dil olarak İngilizce'nin zorunlu bir ders olarak verilmesidir. Öyle ki, Milli Eğitim Bakanlığı (2006) ve Türkiye İstatistik Kurumu (2007) verilerine göre, ülkemizde ilköğretim düzeyinde yaklaşık olarak 11 milyon, orta öğretimde ve meslek okullarında yaklaşık altı milyon ve yüksek öğretimde yaklaşık iki milyon öğrenci mevcut olup, farklı öğrenim

aşamalarında milyonlarca öğrenci, dil öğrenme çabası içerisinde bulunmaktadır. Bu sayıya, diğer amaçlara bağlı olarak dil öğrenenlerin eklendiği düşünüldüğünde, bahsedilen sayı daha da artmaktadır. Oysa bu *nicelik*, yabancı dil öğreniminde *nitelik* ile örtüşme göstermemekte, böylece karşılaşılan sorunların aşılması daha da zor hale gelmektedir.

Ülkemizdeki yabancı dil öğrenimi konusundaki sorunlarının aşılması, doğal olarak, sorunların belirlenmesi ve çözüm yollarının aranması ile sağlanabilir. Bunlar da, bilimsel araştırmaların nitelik ve nicelik bakımından beklenen düzeyde olması ile bağlantılıdır. Ancak, ülkemizde, yabancı dil öğrenimi ile ilgili çalışmaların yeterli sayıda ve düzeyde olduğunu söylemek maalesef mümkün değildir. Sözgelimi, yabancı dil eğitiminde kaygı dikkate alındığında, Google Scholar'da yapılan basit tarama sonucu, küresel ölçekte yapılmış yaklaşık 22.000 çalışma içerisinde ülkemizde sadece altı çalışmanın gerçekleştirildiği görülmektedir. Özetle, yabancı dil öğrenimindeki diğer alt alanlarda olduğu gibi yabancı dil kaygısını odak alan çalışmaların da yeterli olduğunu söylemek söz konusu değildir.

Sonuç olarak, bu çalışmanın yapılması için üç temel dayanak bulunmaktadır: Birinci olarak, öğrenmeyi etkileyen önemli bir faktör olan yabancı dil kaygısı konusunda hedef grupların farkındalık düzeylerinin artması, daha önce yapılmış olan araştırma sonuçlarının bilinmesi ile doğrudan bağlantılıdır. İkinci olarak, araştırma sonuçlarının ülkemizde yabancı dil öğrenimine katkı açısından değerlendirilmeleri ancak mevcut çalışmaların bir sentezinin sunulması ile mümkündür. Son olarak, yabancı dil kaygısı ile ilgili çalışmaların ülkemizde sınırlı sayıda olması nedeniyle, konu ile ilgilenen akademisyenlerimizin çalışmalarına katkı sağlama gerekliliği vardır. Bu dayanaklar dikkate alınarak, çalışma, yabancı dil kaygısı ile ilgili yapılmış olan çalışmaların bir sentezini sunmayı amaçlamaktadır.

2. YABANCI DİL KAYGISI

Yabancı dil öğreniminde kaygı konusunda yapılmış çalışmaların bir sentezini sunmayı amaçlamayan bu çalışmanın çerçevesi, beş ana başlıktan oluşmaktadır. Bu başlıklar; *kaygı türlerinin belirlenmesi*, *kaygının nedenleri*, *yabancı dil öğrenme sürecinde kaygının etkileri*, *kaygı ile başatme yolları* ve *Türkiye'de yapılan çalışmalar biçiminde* sıralanmaktadır. Araştırmaların sentezi, bahsedilen konu başlıklarına uygun olarak kronolojik sıra içinde verilmiştir.

2.1 KAYGI TÜRLERİNİN BELİRLENMESİ

Kaygı, geniş anlamı ile sezilen bir tehlikeye hazırlanma sırasında algılanan güçsüzlük duygusunun yaşandığı duygusal bir durum olarak tanımlanmaktadır. Kaygının, kişilik, durum ve olay kaynaklı olmak üzere üç farklı çeşidi bulunmaktadır. Bazı bireylerde sürekli bir durum olarak karşılaşılan *kişilik kaynaklı kaygı*, insan kişiliğinin bir parçasıdır. *Durum kaynaklı kaygı*, belirgin bir duruma karşı belirli bir zaman içinde karşılaşılan tepki olarak tanımlanmaktadır. Son olarak, *olay kaynaklı kaygı*, belirgin olaylar karşısında yaşanmaktadır (Ellis, 1994).

Yabancı dil kaygısı, dil öğrenme sürecinde bireyin dile karşı geliştirdiği inanç, tutum ve algılamalarla yakından bağlantılı olduğundan genel kaygı çeşitlerinden ayrılmaktadır (Horwitz, Horwitz ve Cope, 1986). Yapılan araştırmaların sentezine dayalı olarak, *yabancı dil kaygısı*, Gardner ve MacIntyre (1993) tarafından, yabancı dilde tamamen yeterli olmayan birey tarafından dilin kullanımını gerektiren durumlarda ortaya çıkan bir korku olarak tanımlanmaktadır. Yabancı dil kaygısı, iletişim kaygısı, sınav kaygısı ve olumsuz değerlendirilme korkusu olarak üç gruba ayrılmaktadır. *İletişim kaygısı*, olgunlaşmış olan görüş ve düşüncelere sahip, ancak hedef dilde henüz olgunlaşmamış olan iletişim becerilerine sahip bireyler tarafından yaşanır. Akademik değerlendirilme sürecinde ortaya çıkan *sınav kaygısı*, sınavlarda başarısız olma korkusu olarak tanımlanmaktadır. Son olarak, *olumsuz değerlendirilme korkusu*, düzgün bir sosyal izlenim bırakmada başarılı olamayan yabancı dil öğrencilerinin başkaları tarafından yapılan değerlendirilmelerden kaynaklanan bir korkudur (Horwitz ve Young, 1991).

Yukarıda bahsedilen yabancı dil kaygı türlerinin belirlenmesi ve sınıflandırılması ile ilgili araştırma etkinlikleri, ayrıca yabancı dilde temel beceri ve bilgi alanları ile kaygı arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılmasına katkı sağlamıştır. Kaygının, iletişim korkusu, sınav kaygısı ve olumsuz değerlendirilme korkusu olarak sınıflandırılması, Horwitz ve arkadaşları (1986) tarafından geliştirilen Yabancı Dil Kaygı Ölçeğinin uygulanması ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın önemli sonuçlarından biri, yabancı dil kaygısı ile genel kaygı türleri arasında bir benzerlik bulunmadığının ortaya çıkarılmasıdır. Ek olarak, aynı çalışmada, kaygının, dinleme ve konuşma becerileri ile ilişkili olduğu da ortaya çıkarılmıştır. Dil kaygısının diğer kaygı türlerinden farklı olup olmadığını bulmayı hedefleyen bir başka çalışma da, Gardner, Moorcroft ve MacIntyre (1987) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın sonucunda, yabancı dil kaygısının diğer kaygı türlerinden farklı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Horwitz

ve arkadaşları (1986) tarafından vurgulanan ve kaygı ve dinleme / konuşma becerileri arasındaki anlamlı ilişki olduğu biçimindeki sonuca ek olarak, Moorcroft ve MacIntyre (1987), yabancı dilde sözcük üretimi ve kaygı arasında ilişki olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Son olarak, MacIntyre ve Gardner, (1989) da yabancı dil kaygı türlerinin düzeylerini ölçme amacı taşıyan çalışmalarının sonucunda, olumsuz değerlendirilme korkusunun iletişim kaygısına dâhil olduğunu vurgulamışlardır.

2.2 KAYGININ NEDENLERİ

Yabancı dil kaygısının tanımlanması ve gruplandırılmasını izleyen süreçte, araştırma etkinlikleri, yabancı dil kaygısını doğuran unsurlar üzerinde odaklanmıştır. Yapılan çalışmaların sonuçlarına göre, kaygı doğuran etkenler; yabancı dil öğrencilerinin yeterlilik düzeyleri ve sınav uygulamalarıdır. Bu faktörlerin yanı sıra, öğretmenlerin davranışları, yabancı dil derslerinin zorluk düzeyi, öğrencilerin dildeki yetenek düzeyleri ve kültürel farklılıklar da diğer önemli kaygı doğuran değişkenlerdir.

Yukarıda sıralandığı gibi, kaygı doğuran önemli unsurlardan bazıları, dil öğrenenlerin yeterlilik düzeyleri, sınav uygulamaları ve öğretmen davranışlarıdır. Kaygı doğuran nedenler üzerine yapılan bir çalışmanın (Bailey, 1983) sonucunda, kendilerini diğer yabancı dil öğrencilerine göre yetersiz bulanların kaygılı olmaya yöneldikleri ortaya çıkarılmıştır. Aynı çalışmanın sonucunda, sınav uygulamalarındaki hata ve yanlışlar ile öğretmenlerin sergiledikleri davranışların da birer kaygı kaynağı olduğu bulunmuştur. Bu durum, Ellis ve Rathbone (1987) tarafından, öğretmenlerin tehditkâr sorularından dolayı öğrencilerin kendilerini kaygılı hissettikleri biçiminde vurgulanmıştır.

Kursun ya da dersin zorluk düzeyi ile öğrencilerin dildeki yetenek düzeyleri kaygıya neden olan diğer değişkenlerdir. Sözelimi, Young (1990) ve Price (1991) tarafından yürütülen iki ayrı çalışmanın sonucu, yabancı dil kaygı düzeyinin dil derslerinin zorluk düzeyi ile bağlantılı olduğunu göstermiştir. Ek olarak, Sparks ve Ganschow'un (1991, 1993a ve 1993b) üç ayrı çalışmasında ise dil öğrenimini doğrudan etkileyen bireysel farklılıklardan biri olan dildeki yetenek düzeyinin kaygı ile yakından ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklı dil yeterliliklerine sahip öğrencilerin kaygı düzeyleri üzerinde odaklanan bir çalışma da Saito ve Samimy (1996) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda, orta ve ileri düzeydeki öğrencilerin kaygı düzeylerinin aynı olmadığını sonucuna erişilmiştir.

Kaygı doğuran diğer bir önemli değişken ise kültürdür (Oxford, 1992). Hedef kültür, yabancı dil öğrencileri üzerinde bir takım duyuşsal etkilere neden olmakta ve hedef kültürle tanışıklık sürecinde yaşanan duyuşsal durumlar; duygusal gerileme, panik, kızgınlık, kendine acıma, üzüntü ve yabancılık çekme biçiminde sıralanmaktadır. Hedef kültürde kaybolmanın bir kaygı nedeni olması (Ellis, 1994), kültürlerarası farklılıkların doğal bir sonucudur. Bir başka ifade ile farklı kültürlere sahip öğrenciler, farklı kaygı düzeylerine sahiptirler (Horwitz, 2000). Levine (2003) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda, iki ya da çok dilli kültürlerde yetişmiş olan yabancı dil öğrencilerinin, tek dilli öğrencilere göre daha düşük kaygı düzeyine sahip oldukları biçimindeki sonuç, kültürün bir değişken olarak kaygı düzeyini etkilediği tezini destekleyen bir örnek olarak sunulabilir.

Sonuç olarak, çalışmaların sentezi, yabancı dil öğrencilerinin yeterlilik düzeyleri, sınav uygulamaları, öğretmenlerin davranışları, yabancı dil derslerinin zorluk düzeyi, öğrencilerin dildeki yetenek düzeyleri ve kültürel farklılıkların kaygı doğuran unsurlar olduklarını göstermektedir. Ancak, belirli değişkenler ve kaygı arasındaki ilişkiler üzerine yoğunlaşan analitik çalışmalardan farklı olarak, Young (1991) tarafından yürütülen bir sentez çalışmasında, kaygı üreten faktörlerin sınıflandırılması hedeflenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda, kaygı doğuran nedenler altı gruba ayrılmış ve bunlar; kişisel ve kişisel olmayan kaygılar, yabancı dil öğrenimi hakkında öğrencilerin taşıdıkları inançlar, öğretmenlerin dil öğretmede sahip oldukları inançlar, sınıf içindeki uygulamalar ve sınavlar olarak sıralanmıştır.

2.3 YABANCI DİL ÖĞRENME SÜRECİNDE KAYGININ ETKİLERİ

Araştırma sonuçlarına göre, kaygının yabancı dil öğrenme süreci üzerinde *yararlı* ve *zararlı* olmak üzere iki farklı yönde etkisi bulunmaktadır. Bir başka ifade ile yabancı dil kaygısı, çeşitli değişkenler dikkate alındığında dil öğrenmeyi bazen olumlu bazen de olumsuz bir biçimde etkilemektedir. Ancak yapılan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında, kaygının hangi durumlarda yararlı ya da zararlı etki bıraktığı konusunda bir uzlaşma olmadığı görülmektedir.

Kaygının üretime yönelik beceriler üzerindeki etkileri hakkında yapılan çalışmalar, farklı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Kleinmann (1977) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, yüksek kaygı düzeyindeki öğrencilerin, konuşma ve yazma becerilerinde, daha zor olan gramer yapılarını kullandıkları anlaşılmıştır. Bir başka ifade ile yüksek düzeydeki kaygı, üretime dönük becerilerde gramer kullanımı

açısından faydalı bir etkiye sahiptir. Ancak, bir diğer çalışmanın (Steinberg ve Horwitz, 1986) sonuçları, yüksek düzeyde kaygı taşıyan yabancı dil öğrencilerinin üretime yönelik becerilerde düşük kaygılı öğrencilere göre daha az yorum gücü kullanma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Bu bulgunun tersine, öğrencilerin tepkileri üzerine odaklanan bir çalışmada (Gregersen ve Horwitz, 2002), kaygılı öğrencilerin kusursuz yorum yapmayı hedefledikleri anlaşılmıştır. Böylece, kaygının üretim üzerinde bazen zararlı bazen faydalı bir etkiye neden olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, Young (1986) tarafından yürütülen bir çalışmanın sonucu, kaygılı öğrencilerin sözlü üretimde başarısız olduklarını göstermektedir. Ancak, Young'ın (1986) çalışmasındaki bulgunun aksine, kaygı ile serbest konuşmaların nitelikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı, bir başka ifade ile kaygının konuşma niteliği üzerinde bir etkisi olmadığını gösteren bir araştırma sonucu da mevcuttur (Gardner ve diğerleri, 1987). Benzer bir biçimde, Matsumoto (1989) tarafından yürütülen bir vaka çalışmasında da, dinleme ve konuşmada sorunları olan deneğin, düşük düzeyde kaygılı olduğu anlaşılmıştır. Kaygı ve üretim arasında anlamlı bir ilişki olmadığını gösteren bu çalışmaların aksine, Koch ve Terrell (1991) tarafından yapılan çalışmada, yabancı dil sınıfında diğer öğrencilerin önünde konuşma durumunun, bir kaygı kaynağı olduğu ortaya çıkmıştır. Son olarak, Phillips (1992), çalışmasında kaygının sözlü performans ve tutumlar üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamış, kaygı düzeyi yüksek öğrencilerin sayıca az yapı kullanarak performanslarını sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak, kaygının yabancı dildeki üretim üzerindeki etkileri, bazen yararlı ve bazen zararlı olmakta ve bu konuda henüz bir uzlaşma bulunmamaktadır.

Çalışmaların odaklandığı diğer bir araştırma alanı da başarı ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkidir. Yapılan çalışmalar, genel olarak, kaygı düzeyi yüksek olan öğrencilerin başarı düzeylerinin düşük olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmaların biri (Gardner ve diğerleri, 1987), başarı düzeyleri ve farklı kaygı ölçüleri arasındaki ilişkiyi bulmayı hedeflemiştir. Çalışmanın sonucunda, kaygının başarıyı engelleyen bir değişken olduğu ortaya çıkmıştır.

Öte yandan, bazı çalışmalar da kaygı ile *girdi*, *işlem* ve *çıktı* olarak bilinen süreçler üzerindeki etkileri üzerine odaklanmıştır. MacIntyre ve Gardner (1994) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada; kaygının girdi, işlem ve çıktı süreçlerinde farklı etkilerinin olduğu belirlenmiştir. Buna göre, yabancı dil kaygısı ile girdi süreci arasında olumsuz bir ilişki vardır. Ancak, kaygı, işlem süreci üzerinde anlamlı bir

değişken olmaktadır. Son olarak çıktı süreci ile de olumsuz bir bağlantı içerisinde bulunmaktadır.

Kaygı ile bağlantılı bir diğer araştırma alanı da öğrencilerin dil öğrenme sürecinde yaptıkları hatalar ve yabancı dil kaygısı arasındaki ilişkidir. Bu konuyu odak alan bir çalışmada (Gregersen, 2003), kaygılı öğrencilerin hata yapmaya daha çok eğilimli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, yüksek düzeyde kaygının, dil öğrenme sürecinde hata yapmayı artırıcı bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür.

2.4 KAYGI İLE BAŞETME YOLLARI

Kaygının yabancı dil öğrenme sürecindeki zararlı etkilerinden yola çıkılarak, çalışmaların, kaygı ile başetme yöntemleri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çalışmaların sonuçları dikkate alındığında kaygı ile başetme konusunda bazı stratejiler, yöntem ve tekniklerin geliştirildiğini söylemek mümkündür. Kaygı ile başetme yöntemleri üzerine odaklanmış olan ilk çalışmada (Horwitz ve diğerleri, 1986) bulunan sonuçlara göre, iki yöntem ortaya çıkmaktadır. Bu yöntemlerden birincisi, kaygı doğuran durumlarla baş etmeyi öğrencilere öğretmek, diğeri de öğrenme ortamını daha az stresli bir hale getirmektir. Bu sonuçlara dayanarak, Ellis ve Sinclair (1989), *ne öğretilmeli* yerine *nasıl öğretilmeli* üzerinde odaklanarak, öğrencilerin daha iyi öğrenebilme yolları konusunda öğretmenlerin eğitilmesi gerektiği düşüncesini ileri sürmüşlerdir. Böylece öğrencilerin öğrenme ortamının daha az stresli hale getirilmesi ve öğrencilere kaygı ile başetme yollarının öğretilmesine ek olarak, kaygı ile başetme yollarının, öğretmenlik eğitiminde yer alması düşüncesi ortaya çıkmıştır. Kaygı düzeyinin düşürülmesi için yapılan bir diğer öneri de öğrencilerin, taşıdıkları endişelerle ilgili olarak öğretmenleri ya da arkadaşları ile konuşmaları ya da bu konuda günlük tutmaları biçimindedir (Campbell ve Ortiz, 1991). Kaygıyı azaltmak için uygulanması gereken teknikler de, bazı etkinlikleri kapsamaktadır. Crookall ve Oxford (1991), bu etkinlikleri; yapısal alıştırmalar, grup ve ikili çalışmalar, oyunlar ve benzetimler olarak sıralamaktadır. Yapılan öneriler de, destekleyici bir öğrenme ortamı oluşturmak, öğrencilerin hatalarını anlamalarını sağlamak ve gerçekçi beklentiler geliştirmek biçimindedir. Sonuç olarak, araştırmaların sentezine dayanarak, yabancı dil öğreniminde kaygıyı azaltmak için öğretmen ve öğrencilerin eğitilmeleri, öğrencilerin duygularını ifade etmeleri ve paylaşmaları önerilmektedir.

3. TÜRKİYE'DE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Yukarıda, ülkemizde yabancı dil kaygısı ile ilgili çalışmaların sayıca sınırlı olduklarından bahsedilmişti. Yapılan bu çalışmalardan biri (Dalkılıç, 2001), yabancı dilde başarı ve kaygı arasındaki ilişki üzerine odaklanmıştır. Araştırma sonucu, yurt dışında yapılan çalışmalardaki mevcut bulgulara paralel olarak, yabancı dil kaygısının, başarıyı etkileyen anlamlı bir değişken olduğunu göstermiştir. Bir başka çalışmada (Koralp, 2005), ileri düzeydeki yabancı dil öğrencilerinin kaygı düzeyi ve farklı kaygı türleri arasındaki ilişkilerin bulunması amaçlanmış, sonuç olarak, olumsuz değerlendirilme korkusu ile sınav kaygısı arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Atay ve Kurt (2006, 2007) tarafından yapılan iki ayrı çalışmada ise, İngilizce öğretmen adaylarının yazma kaygısı ile grup dönütünün yazma kaygısı üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bir diğer çalışmada (Öztürk ve Çeçen, 2007), ileri düzey öğrencilerin yazma becerilerinin geliştirilmesi için portfolyo tutmanın yazma kaygısı üzerindeki etkileri araştırılmış ve portfolyo tutmanın yazma kaygısını azaltıcı bir etken olduğu sonucuna erişilmiştir. Son olarak, Batumlu ve Erden (2007) tarafından yürütülen bir çalışmada, yabancı dil ve kaygı arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmanın bulguları, dildeki yeterlilik düzeyi ve cinsiyetin anlamlı değişkenler olmadıklarını ve başarı ile kaygı arasında olumsuz ilişki olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, ülkemizde yapılan çalışmalar, kaygı ve başarı arasındaki ilişki, kaygı türlerinin belirlenmesi ile aralarındaki ilişkiler ve yazma kaygısı konularında gerçekleştirilmiştir.

4. SONUÇ

Yabancı dil öğreniminde kaygı odaklı araştırmaların sentezini sunmayı hedefleyen bu çalışmanın dayanakları, hedef grupların kaygı konusunda farkındalık düzeylerini artırmak, yapılan çalışmalarda bulunan sonuçların ülkemizde yabancı dil öğrenimine katkı sağlamasına yardımcı olmak ve ilgili akademisyenlerin çalışmalarına destek sağlamaktır. Çalışmalar, öncelikle yabancı dil kaygısını oluşturan türlerin tanımlanması üzerine yoğunlaşmış ve yabancı dil kaygısının iletişim korkusu, sınav kaygısı ve olumsuz değerlendirilme korkusundan oluştuğu belirlenmiştir. İkinci olarak, araştırmaların sonuçları, kaygının nedenleri olarak dil öğrenenlerin yeterlilik düzeyleri, sınav uygulamaları, öğretmen davranışları, yabancı dil derslerinin zorluk düzeyi, dildeki yetenek düzeyi ve kültür olduğunu göstermektedir. Üçüncü olarak, kaygının öğrenme üzerinde zararlı ve faydalı etkiler bıraktığı, ancak üretime yönelik becerilerde kaygının zararlı ya da faydalı etkileri üzerinde bir uzlaşma olmadığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı

sıra, kaygının başarıyı engelleyen anlamlı bir değişken olduğu ve dil öğrenme süreçleri üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Ek olarak, araştırma sonuçları, kaygının, öğrencilerin hatalarının artmasına neden olan bir faktör olduğunu da göstermektedir. Dördüncü olarak, araştırmalar, kaygıyı önleme ve azaltma yolları üzerinde yoğunlaşmış ve bu amaçla bazı strateji, yöntem ve teknikler üzerinde uzlaşa sağlanmıştır. Son olarak, ülkemizde yapılan çalışmalar, genel dil öğrenme kitlesi içinde sıklıkla ileri düzey öğrencilerin denek olarak kullanıldığı örneklem gruplarını kapsamış, kaygı ile başarı arasındaki ilişki, kaygı türlerinin belirlenmesi ve aralarındaki ilişkiler ve yazma kaygısı üzerinde yoğunlaşmıştır.

Araştırmaların sentezine dayanarak bazı öneriler sunmak mümkündür. Öncelikle, öğretmenler, öğrenciler, müfredat geliştiriciler, rehberlik uzmanları, eğitim psikolog ve sosyologları, öğretmen yetiştiriciler, öğrenci velileri gibi hedef grupların; kaygının türleri, etkileri, sonuçları ve kaygı azaltıcı etkinlikler konusunda farkındalık düzeylerini artırmaları gereklidir. Özellikle öğretmenlerin ve dolayısı ile öğretmen adaylarının kaygı konusunda etkili rollere sahip oldukları dikkate alındığında, gerek hizmet içi programlar, gerekse öğretmen yetiştiren yabancı dil öğretmenliği bölümlerinde okutulan derslere ve seminerlere, yabancı dil öğreniminde bireysel farklılıkların anlamlılığını vurgulayan eklemeler ve değişiklikler yapılmalıdır. Bu amaçla, öğretilerin ve aday öğretmenlerin kaygı türleri, kaygının etkileri ve sonuçları hakkında bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Bu sürecin, özellikle kaygı üzerinde öğretmenlerin bilgi ve farkındalık düzeyleri artırılarak kaygıyı azaltmak için kullanılması gereken strateji, yöntem ve teknikler üzerinde yoğunlaştırılması da bir başka zorunluluktur. İkinci olarak, kaygı konusunda ülkemizde yapılan araştırmalarda kullanılan denek grupları sıklıkla ileri düzey öğrencilerden seçilmiş; çalışmalar, kaygı ile başarı arasındaki ilişki, kaygı türlerinin belirlenmesi ve aralarındaki ilişkiler ile yazma kaygısı üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu sınırlılıklar dikkate alınarak, akademisyenlerin farklı düzeylerdeki yabancı dil öğrencilerin kaygı düzeyleri üzerinde çalışması ve nicel olarak araştırmaların artırılması, kaygı ile bağlantılı sorunların çözülmesinde önemli bir adım olacaktır.

Bu çalışma, yabancı dil kaygısı ile ilgili yapılmış araştırmaların bir sentezi ile sınırlıdır. Sonraki çalışmaların, yabancı dil kaygısı ile ilgili daha dar kapsamlı alanlara yönelmesi önerilmektedir. Ek olarak, yapılacak olan çalışmalarda, ülkemizde yabancı dil öğrenen nüfus dikkate alınarak farklı hedef grupları ve düzeylerdeki öğrencilerin örneklem grubu olarak kullanıldığı çalışmalara ihtiyaç vardır.

Teşekkür

Bu çalışma, Balıkesir Üniversitesi Rektörlüğü, Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından, BAP 2007/20 kodlu ve *İlköğretim Öğrencilerinde Yabancı Dil Kaygısı* başlıklı proje ile desteklenmiştir. İlgili birime teşekkürlerimi sunarım.

KAYNAKLAR

- Atay, D. ve Kurt, G. (2006). Prospective teachers and L2 writing anxiety. *Asian EFL Journal*, Volume 8, Issue 4, Article 5.
- Atay, D. ve Kurt, G. (2007). The effects of peer feedback on the writing anxiety of prospective Turkish teachers of EFL. *Journal of Theory and Practice in Education*, 3 (1):12 – 23.
- Bailey, K. (1983). Competitiveness and anxiety in adult second language learning. In H. W. Seliger and M. H. Long (Eds.), *Classroom oriented research in language acquisition*, (67 – 102), New York: Newbury House.
- Batumlu, D. Z. ve Erden, M. (2007). The relationship between foreign language anxiety and english achievement of Yıldız Technical University School of foreign languages preparatory students, *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3 (1):24 – 38.
- Campbell C. M. ve Ortiz, J. (1991). Helping students overcome foreign language anxiety: A foreign language anxiety workshop. In E. K. Horwitz and D. J. Young (Eds.), *Language anxiety: From theory to research to classroom implications* (153 – 168). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Crookall, D. ve Oxford R. (1991). Dealing with anxiety: Some practical activities for language learners and teacher trainees. In E.K. Horwitz & D.J. Young (Eds.), *Language anxiety: From theory and practice to classroom implications* (pp. 141-150). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Dalkılıç, N. (2001). *An investigation into the role of anxiety in second language learning*. Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Ellis, G. ve Sinclair, B. (1989). *Learning to learn English: A course in learner training*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ellis, R. (1994). *The study of second language acquisition*, Oxford University Press, 1994.
- Ellis, R. ve Rathbone, M. (1987). *The Acquisition of German in a Classroom Context*. Mimeograph. London: Ealing College of Higher Education.

- Gardner, R. C. (1985). *Social Psychology and second language learning: The role of attitudes and motivation*. London: Edward Arnold.
- Gardner, R. C., Lalonde, R.N. Moorcroft, R., ve Evers, F.T. (1987). Second language attrition: the role of motivation and use. *Journal of Language and Social Psychology*, 6, 29 – 47.
- Gardner, R. C., Moorcroft, R. ve MacIntyre, P.D. (1987). The role of anxiety in second language performance of language dropouts (Research Bulletin No. 657) London: University of Western Ontario.
- Gregersen, T. S. (2003). To err is human: A reminder to teachers of language- anxious students. *Foreign Language Annals*, 36 (1), 25 – 32.
- Harmer, J. (1991). *The practice of English Language Teaching*. Longman Publishing, New York.
- Horwitz, E. K. (2000). It ain't over 'til it's over: On foreign language anxiety, first language deficits, and the confounding of variables. *The Modern Language Journal*, 84, 256 – 259.
- Horwitz, E. K. ve Young, D.J. (1991). *Language Anxiety: From Theory and Research to Classroom Implications*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Horwitz, E. K., Horwitz, M. B. ve Cope, J. (1986). Foreign language classroom anxiety. *Modern Language Journal* 70/2, 125 – 132.
- Klienmann, H. H. (1977). Avoidance behavior in adult second language acquisition. *Language Learning*, 27, 93 – 107.
- Koch, A. S. ve Terrell, T. D. (1991). Affective reaction of foreign language students to Natural Approach activities and teaching techniques. In E. K. Horwitz and D. J. Young (Eds.), *Language Anxiety: From Theory and Research to Classroom Implications*. (109 – 126). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Koralp, S. (2005). *A Retrospective Analysis of the English Language Learning Anxiety Experienced by Prospective Teachers of English*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Levine, G. S. (2003). Student and instructor beliefs and attitudes about target language use, first language use, and anxiety: Report of a questionnaire survey. *Modern Language Journal*, 87:3, 343 – 364.
- MacIntyre, P. D. ve Gardner, R. C. (1994). The subtle effects of language anxiety on cognitive processing in the second language. *Language Learning*, 44, 283 – 305.

- MacIntyre, P.D. ve Gardner, R.C. (1989). Anxiety and second language learning: Toward a theoretical clarification. *Language Learning*, 39, 251 – 275.
- Matsumoto, K. (1989). Factors involved in the L2 learning process. *JALT Journal*, 11, 167 – 192.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2006). Türkiye Eğitim İstatistikleri, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara. <http://sgb.meb.gov.tr/daireler/istatistik/istatistik.html>
- Oxford, R. (1992). Who are our students? A synthesis of foreign and second language research on individual differences with implications for instructional practice. *TESL Canada Journal*, 9, 30 – 49.
- Öztürk, H. ve Çeçen S. (2007). The Effects of Portfolio Keeping on Writing Anxiety of EFL Students, *Journal of Language and Linguistic Studies*, Vol.3, No.2.
- Phillips, E. M. (1992). The effects of language anxiety on students' oral test performance and attitudes. *Modern Language Journal*, 76, 14 – 26.
- Price, M. L. (1991). The subjective experience of foreign language anxiety: Interview with highly anxious students. In E. K. Horwitz and D. J. Young (Eds.), *Language Anxiety: From Theory and Research to Classroom Implications*. (101–108). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Saito, Y. ve Samimy, K. K. (1996). Foreign language anxiety and language performance: A study of learner anxiety in beginning, intermediate, and advanced-level college students of Japanese. *Foreign Language Annals*, 29, 239 – 248.
- Sparks, R. L. ve Ganschow, L. (1991). Foreign language learning differences: affective or native language aptitude differences? *Modern Language Journal*, 75, 3 – 16.
- Sparks, R.L. ve Ganschow, L. (1993a). The impact of native language learning problems on foreign language learning: case study illustrations of the linguistic coding deficit hypothesis. *Modern Language Journal*, 77, 58 – 74.
- Sparks, R.L. ve Ganschow, L. (1993b). Searching for the cognitive locus of foreign language learning difficulties: linking first and second language learning. *Modern Language Journal*, 77, 289 – 302.
- Steinberg, F. S. ve Horwitz, E. K. (1986). The effect of induced anxiety on the denotative and interpretive content of second language speech. *TESOL Quarterly*, 20, 131 – 136.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2007). Yüksek Öğretim İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr>

- Young, D. J. (1986). The relationship between anxiety and foreign language oral proficiency ratings. *Foreign Language Annals*, 16, 439 – 445.
- Young, D. J. (1990). An investigation of students' perspectives on anxiety and speaking. *Foreign Language Annals*, 23, 539 – 553.
- Young, D. J. (1991). Creating a low-anxiety classroom environment: what does the language anxiety research suggest? *Modern Language Journal*, 75/4, 426 – 437.

Selami Aydın (Doktora, 2004, Atatürk Üniversitesi, Erzurum) Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, İngilizce Öğretmenliği Bölümünde yardımcı doçent olarak görev yapmaktadır. İlgilendiği alanlar, İngilizce öğretiminde ölçme ve değerlendirme, yazma becerileri, teknoloji destekli dil eğitimi ve dil öğreniminde bireysel farklılıklardır.

Buğra Zengin askerlik görevi haricinde 1994 yılından beri Atatürk Üniversitesi'nde tam zamanlı İngilizce okutmanı olarak çalışmaktadır. Atatürk Üniversitesi'nde İngilizce öğretmenliği doktora programını 2006 yılında 'Türk Öğrencilerin İngilizce kelimeleri öğrenmelerinde anlamsal-anahtar sözcük yöntemi' teziyle bitirmiştir.